

Lapsi- ja
perhepalveluiden
muutosohjelma

VIP Vaativan erityisen tuen ohjaus- ja palveluverkostojen 4. alueellinen verkostopäivä

Keski-Suomen LAPE-tuloksia, katsaus vuoden 2019 toimintaan ja yhdyspintoja VIP-verkostoon

Petri Oinonen
14.2.2019

Keski-Suomi
2021

Keski-Suomen Lape-tiimi 2019

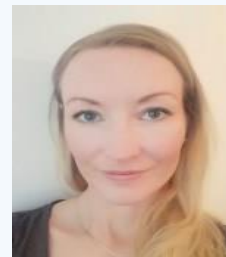
Hanna Hämäläinen, Lape-muutosagentti, Keski-Suomi
Puhelinnumero: 050 3046670
Sähköposti: hanna.k.hamalainen(a)jkl.fi
Cygnaeuksenkatu 1 , 40100 Jyväskylä

Petri Oinonen, perhekeskuskoordinaattori, Keski-Suomi
Puhelinnumero: 050 412 4028
Sähköposti: petri.oinonen(a)jkl.fi
Cygnaeuksenkatu 1 , 40100 Jyväskylä

Matleena Ullner, lastensuojelun systeminen malli, Keski-Suomi
Puhelinnumero: 044 265 1064
Sähköposti: matleena.ullner(a)koske.fi
Matarankatu 4, 40100 Jyväskylä

Lisäksi: Kunta-agentti Kristiina Hyvärinen KYS -alue
kristiina.hyvarinen(at)kuopio.fi

Esittäytyminen: Petri Oinonen

Koulutus:

- Sosiaali- ja terveysalan kehittämisen ja johtamisen koulutusohjelma (YAMK)
- Varhaiskasvatus ja sosiaalipedagoginen työ (Sosionomi-AMK)
- Lasten ja nuorten hoito ja kasvatus (Lähihoitaja)
- Kasvatustieteitä avoimessa yliopistossa ja liikuntaa urheiluopistolla

Kunnia-/ vastuutehtävät:

- Kolmen lapsen isä
- Lapsi- ja perhepalveluiden muutosohjelman (Suomen hallituksen kärkihanke 3) ohjausryhmän jäsen, sekä perhekeskusjaoston jäsen

Työkokemus:

- Maakunnallinen perhekeskuskoordinaattori – Keski-Suomi
- Keski-Suomen Lape – Kehittämiskoordinaattori, perhekeskustoimintamalli
- Lasten, nuorten ja perheiden prosessin vastaava työntekijä – Keski-Suomen SOTE2020-hanke
- Lastensuojelutyö – Jyväskylä
- Nuorisotoimenjohtaja (nuorisotyö, työpajatoiminta, koululaisten aamu- ja iltapäivätoiminta, sekä raittiustyö) – Muurame
- Varhaiskasvatus, Lastenohjaaja – Karstula

Tätä teimme Keski-Suomen LAPEssa 2017-2018

I TOIMINTAKULTTUURIN MUUTOS

1. Lapsiystävällinen maakunta
2. Tietopohjan vahvistaminen
3. Lapsibudjetointi
4. Lapsivaikutusten arviointi
5. Perheystävälliset työpaikat

II PERHEKESKUSTOIMINTAMALLI

1. Perhekeskustoimintamalli
2. Avoimet kohtaamispaikat
3. Palveluiden integraatio
4. Eroauttamispalvelut
5. Vanhemmuuden tuki
6. Suunta-ryhmät
7. Familyroom hakuportaali, srk
8. Osaamisen vahvistaminen

III VARHAISKASVATUS, KOULU, OPPILAITOS

1. Hyvät käytännöt
2. Fyysinen aktiivisuus ja harrastustoiminta
3. Joustavan koulupäivän ja harrastustoiminnan –
työpajat

4. Yhdessä tekeminen ja osallisuus
5. Yhdyspinnat ja integraatio
6. Family School –pilotti
7. Oppilas- ja opiskeluhuollon kehittäminen
8. Esiopetuksen oppilashuollon kehittäminen
9. Kasvatusyhteistyökoulutus peruskouluille

IV ERITYIS- JA VAATIVIMMAN TASON PALVELUT

1. Palvelupolut (diabetes ja mielenterveys)
2. Monitoimijainen arviointi –pilotti
3. Vammaisten ja monimuotoisen tuen tarpeessa olevien
lasten tuen vahvistaminen
4. Lastensuojelun systeemisen mallin –pilotti
5. Perhetyö ja –kuntoutus –pilotti
6. Maakunnallinen lastensuojelun perhehoidon malli
7. Sijaishuollon laitoshoidon valvonta ja ohjaus
8. Maahanmuuttajaperheiden ja turvapaikanhakijoiden
palveluiden kehittäminen
9. Osaamis- ja tukikeskuksen kehittämistyö

digitaalisuus – osallisuus – arviointi

LAPE-muutos kansalliset tavoitteet 2019 ja KSLAPE:n toimenpiteet

- ”Kunnat, maakunnat ja valtion viranomaiset ovat saaneet välineet tietoon ja lapsen oikeuksiin perustuvaan päätöksentekoon ja toimintakulttuurin edistämiseen”:
 - Keski-Suomen lapsiohjelma, 101 lapsitekoa, UNICEF-yhteistyö
 - Lapsiystävällinen maakunta -koulutussarja (LAPE-ohjelma, LOS, LAVA, LABU, osallisuus)
 - Lapsiin kohdistuvien vaikutusten arviointi: tarkastelussa lapsivaikutusten arviointi kuntapäätöksissä ja esimerkkejä lapsivaikutusten arvioinneista – raportti
 - Lapsibudjetoinnin edistäminen, kustannusvaikuttavuus analyysit/ Social Impact Bond (SIB)
 - Lapsiystävällisten työpaikkojen kehitystyö: Työ@Elämä ja SUUNTA-ryhmätoimintamalli (työ- ja opiskeluelämän ulkopuolella oleville vanhemmille)
 - SISOTE-törmäytystapahtuma (teesit, LNP-kokonaisuus ja yhdyspinnat)
 - Maakunnallinen LAPE, kuntien LAPE-ryhmät, jaostotyöskentely
 - Maakuntavalmistelu, järjestämissuunnitelma, lausunnot

LAPE-muutos kansalliset tavoitteet 2019 ja KSLAPE:n toimenpiteet

- ”Maakunnassa ja sen alueen kunnissa on kaikki lasten, nuorten ja perheiden palvelut on sovitettu yhteen lapsi- ja perhelähtöiseksi palvelujen kokonaisuudeksi. Muutostyö on käynnistynyt kunnissa ja maakunnissa”:
 - Perhekeskustoimintamalli = yhteinen toimintamalli, yhteiseen toimintaan
 - Keski-Suomessa fyysisiä perhekeskustiloja on perustettu esim. koulun tai sote-keskuksen yhteyteen tai kunnostettu olemassa olevia tiloja yhteiskäyttöön ja palkattu kuntiin perhekeskuskoordinaattoreita
 - **Fyysiset tilat:** Kannonkoski (koulu), Äänekoski (koulu), Laukaa (sisote), Keuruu (sisote), Muurame (sisote), Uurainen (hy-pe), Jämsä (sote), Hankasalmi (päätos), Saarijärvi (päätos), Petäjävesi (päätos), Joutsa (päätos) Jyväskylä (alueelliset perhekeskus- verkostot)
 - **Työntekijät:** Äänekoski (Perhekeskuskoordinaattori), Laukaa (Hyvinvointi- ja perhekeskuksen palvelupäällikkö), Keuruu (Perhekeskuksen perhetyöntekijä, 50% työajalla), Toivakka (Perhevakka koordinaattori), Muurame (Perhekeskusohjaaja), Karstula (Perhekeskusvastaava, 20% työajalla), Jyväskylä (Perhekeskustyöntekijä x 2), Jämsä (Lape-koordinaattori, on ilmeisesti osa jonkun tehtäväkuvaa) ja Joutsa (valmistelee perhekeskuskoordinaattorin ja kuraattorin työn yhdistämistä, tällä hetkellä kuraattoripalvelu 40% ostetaan kunnan ulkopuolelta)

Mitä perhekeskus tekee?

Tehtävät
täsmennetty -
työtä riittää

Edistää
ja seuraa
lapsen ja
perheen
terveyttä ja
hyvinvointia
ml lapsen
kasvua

Toimii yhteisöllisenä
kohtaamispaikkana,
mahdollistaa vertaistuen

Tarjoaa
varhaista
tukea, hoitoa
ja kuntoutusta

Auttaa sovinnolliseen
eroon ja vanhemmuuden
jatkumiseen

Ehkäisee
lähisuhde-
väkivaltaa

Tukee
vanhemmuudessa
ja parisuhteessa

Ymmärtää ja
ottaa huomioon
lasten ja perheiden
moninaisuuden ja
monikulttuurisuuden

Lapsi
ja perhe

LAPE-muutos kansalliset tavoitteet 2019 ja KSLAPE:n toimenpiteet

- ”Maakunnassa ja sen alueen kunnissa on kaikki lasten, nuorten ja perheiden palvelut on sovitettu yhteen lapsi- ja perhelähtöiseksi palvelujen kokonaisuudeksi. Muutostyö on käynnistynyt kunnissa ja maakunnissa”:
 - Keski-Suomessa on kehitetty hoito- ja palvelupolkuja (diabetes, mielenterveys) sekä lasten ja nuorten päihde- ja mielenterveystyöhön liittyviä yhteistyö- ja konsultaatiokäytänteitä
 - Vaalijalan taholta toteutunut laaja-alaisista oppimishäiriöistä kärsivien, asperger- ja autismipiirteisten lasten monitoimijaisen tuen mallintaminen ja pilotointi yhteistyössä KSSH:n, kuntien ja Vaalijalan kanssa niissä kunnissa, jossa ei ole omaa kehitysvammaisten kuntoutusohjausta (Joutsa, Jyväskylä, Muurame, Saarikka, Hankasalmi)
 - Pelastakaa Lapset (Katja Mettinen) on tehnyt osatoteuttajana paljon yhteiskehittämistä lasten ja nuorten kanssa, myös vammaisten (Spesia, ent. Bovallius, Muurame) lasten ja nuorten kanssa (oma raportti)

LAPE-muutos kansalliset tavoitteet 2019 ja KSLAPE:n toimenpiteet

- ”Maakunnassa ja sen alueen kunnissa on kaikki lasten, nuorten ja perheiden palvelut on sovitettu yhteen lapsi- ja perhelähtöiseksi palvelujen kokonaisuudeksi. Muutostyö on käynnistynyt kunnissa ja maakunnissa”:
 - Maakunnallinen lastensuojelun perhehoidon malli monitoimijaisena yhteistyönä
 - Lastensuojelun laitoshoidon sisältöjen ja rakenteen sekä vertaisarvioinnin kehittäminen lastensuojelun sijaishuollossa (alaikäisten mielenterveys- ja päihdestrategia, päivystyksellinen kriisi- ja vastaanottoyksikkö, päihdefoorumit, nuorisokotien vertaisarviointi)
 - Kaikkein vaativimman tuen rakenteita ja sisältöjä on kehitetty neljän maakunnan muodostamalla yhteistyöalueella Pohjois-Savon koordinoimana ns. osaamis- ja tukikeskukset (OT-alueet)

LAPE-muutos kansalliset tavoitteet 2019 ja KSLAPE:n toimenpiteet

- ”Maakunnassa ja sen alueen kunnissa on kaikki lasten, nuorten ja perheiden palvelut on sovitettu yhteen lapsi- ja perhelähtöiseksi palvelujen kokonaisuudeksi. Muutostyö on käynnistynyt kunnissa ja maakunnissa”:
 - Palvelu- ja organisaatorajat ylittävää monitoimijaista perhetyötä on pilotoitu Jyväskylässä, Saarikassa ja Äänekoskella
 - Jyväskylä: keskiössä jatkuvan arvioinnin kehittäminen lapsen, vanhemman, työntekijän ja läheisen näkökulmasta, sekä yhteiset arvioinnin välineet
 - Saarikka: yhteistyön tiivistäminen ja vahvistaminen eri tahojen kanssa (esim. kouluun jalkautuva perhetyö)
 - Äänekoski: jälkihuollon lähiohjaus, perustettu nuorten tiimi, yksi työntekijä rekrytoitu lisää jälkihuoltoon
 - Varmistetaan pilotointien tulosten leviäminen siten, että pilotoivat kunnat kirjoittavat auki tehdyn työn ja saadaan hyöty koko maakunnan käyttöön
 - Jatko: perustetaan perhetyön – ja kuntoutuksen maakunnallinen oppimisverkosto (Jkl kutsuu koolle 1. kokouksen)

LAPE-muutos kansalliset tavoitteet 2019 ja KSLAPE:n toimenpiteet

- *”Oikea-aikainen palveluiden saatavuus on parantunut, kun tuen painopiste on siirtynyt korjaavista palveluista kaikille yhteisiin ja ennaltaehkäiseviin palveluihin sekä varhaiseen tukeen ja hoitoon. Painopisteen siirtämisellä on saatu aikaan kustannussäästöjä.”:*
 - Perhekeskustoimintamalli (yhdyspintatyö: koulut, järjestöt, srk, asukkaat), monitoimijaista yhteistyötä mallinnettu useissa kunnissa
 - Varhaiskasvatusyksiköihin on jalkautettu ”Varhaisvuosien fyysisen aktiivisuuden” -suosituksia ja tehty harrastustoiminnan kartoitus- ja kehittämistyötä. Kartoitustyön tuloksena syntyi työkalu, joka sisältää kyselyn ja visuaalisen tietokannan harrastustoiminnan nykytilasta.
 - Kokemusasiantuntijoilla on ollut merkittävä rooli kehittämistyössä: LAPE-ryhmät, työryhmätyöskentely, kokemusasiantuntijaryhmien tapaamiset, yhteistutkimisenpäivät, ”Asiaa lapsilta ja nuorilta – lapset ja nuoret tulevaisuuden tekijöinä” -seminaari, Lasten ääni aikuisille -video.
 - Social Impact Bond (SIB), Seututerveyskeskusalueen kunnat, Jyväskylä

LAPE-muutos kansalliset tavoitteet 2019 ja KSLAPE:n toimenpiteet

- *”Oikea-aikainen palveluiden saatavuus on parantunut, kun tuen painopiste on siirtynyt korjaavista palveluista kaikille yhteisiin ja ennaltaehkäiseviin palveluihin sekä varhaiseen tukeen ja hoitoon. Painopisteen siirtämisellä on saatu aikaan kustannussäästöjä.”:*
 - **Monitoimijainen arviointi:** maakunnan tasolla pidetty useita monitoimijaisen arvioinnin työpajoja, ei kuitenkaan olla päästy riittävän konkreettiseen lopputulokseen
 - Vaatii rakenteen, missä monitoimijaista yhteistyötä tehdään – Lapset puheeksi –menetelmä?
 - Valtavat erot kuntien välillä esim. siinä, miten palvelutarpeen arviointia tehdään
 - Jatko: työntekijöillä selkeä halu monitoimijaiseen työhön, kaivataan rakenteita ja osaamisen vahvistamista, tulevien sivistys-, sosiaali- ja terveystalouden ammattilaisten opinnot voisi järjestää soveltuvien osin yhteisopintoina
 - **Pilotit Jyväskylässä ja Jämsässä**
 - Jyväskylässä v. 2018 aloittanut monitoimijaisen arvioinnin tiimi, joka kokoontuu joka toinen viikko pohtimaan yhdessä asiakkaan kanssa lapsen ja perheen monimutkaista elämäntilannetta, sekä tuen ja palveluiden tarvetta, huomattu palvelujärjestelmässä selkeitä aukkoja etenkin neuropsykiatrisista ongelmista kärsivien lasten ja nuorten tuentarpeisiin vastaamisen osalta
 - Jämsässä kehittämistyötä tehty Pesäpuun tuella v. 2017-2018, asiakasprosessit ja työnkuvat lastensuojelussa ja perhesosiaalityössä ovat selkiytyneet ja asiakkaat on pystytty ohjaamaan tarkoituksenmukaisen avun piiriin

LAPE-muutos kansalliset tavoitteet 2019 ja KSLAPE:n toimenpiteet

- ”*Lasten, nuorten ja perheiden parissa työskentelevien ammattihenkilöiden osaamista ja työvälineitä on uudistettu muutosta tukeviksi.*”:
 - Maakunnallinen uuden ajan perhevalmennusmalli (synnytys, vauvaperheen arki, varhainen vuorovaikutus, vauvan hoito, imetys)
 - Vauvapolku-oppimispeli, seurakuntien palvelut Familyroom hakuportaaliin
 - LAPE-kauden aikana on suunniteltu ja toteutettu monitoimijaisena yhteistyönä kolmen koulutuspäivän Erokoulutussarja (800 osallistujaa)
 - Lapsiystävällinen maakunta -koulutussarja
 - Perhekeskustoimintamallin osana on kehitetty kohtaamispaikkojen toimintaa mm. asukasosallisuutta, lapsiperheiden Arjen Polku -työkalu ja sähköinen kysely perheille

LAPE-muutos kansalliset tavoitteet 2019 ja KSLAPE:n toimenpiteet

- ”*Lasten, nuorten ja perheiden parissa työskentelevien ammattihenkilöiden osaamista ja työvälineitä on uudistettu muutosta tukeviksi.*”:
 - Valteri-koulu Onerva on ollut toteuttamassa Family Class-mallin pohjalta muokattua perhekoulu-pilottia
 - Maakuntaan on perustettu yhteisöllisen oppilas- ja opiskelijahuollon oppimisverkosto sekä yksilökohtaisen oppilashuollon kehittämisverkosto
 - Keväällä 2018 järjestettiin yhteistyössä Keski-Suomen sairaanhoitopiirin ”Lasten mielenterveyden edistäminen” – hankkeen ja Keski- Suomen sijaishuoltoyksikön kanssa sijaisvanhemmille tarkoitettu psykoedukatiivinen vertaisryhmä.

LAPE-muutos: odotetut tulokset 2025, matka jatkuu...

- Lasten/nuorten ja vanhempien välinen vuorovaikutus on parantunut
- Lasten ja nuorten yksinäisyys on vähentynyt
- Jokaisella lapsella on vähintään yksi turvallinen ja pysyvä aikuissuhde
- Kiusaaminen (varhaiskasvatuksessa ja koulussa) on vähentynyt
- Jokaisella lapsella/nuorella on harrastus
- Koulupudokkuus on vähentynyt (sekä perus- että toisen asteen koulutuksessa)
- Lasten ja nuorten kiinnittyminen kouluun on vahvistunut
- Lasten kokema väkivalta on vähentynyt
- Vanhempien päihde- ja mielenterveysongelmien aiheuttamat haitat lapsille ovat vähentyneet
- Vanhempien erojen aiheuttamat haitat lapsille ovat vähentyneet
- Lasten, nuorten ja vanhempien kokemus osallisuudesta palveluissa (varhaiskasvatus, koulu, lastensuojelu, terveyspalvelut jne.) on parantunut
- Perheystävällisten toimintamuotojen käyttö työpaikoilla on lisääntynyt ja vanhempien kokema työkuormitus on vähentynyt
- Lasten, nuorten ja perheiden kokemus palvelujärjestelmän toimivuudesta on parantunut

A stylized landscape illustration featuring rolling green hills in the foreground, a small tree with a brown trunk and purple and pink foliage on the left, and blue and white wavy hills in the background.

Mitä seuraavaksi?

Keski-Suomen Lape-työ 2019

<https://www.meijanpolku.fi/kotimaen-paivakodin-lasten-taukojumppa/>

Mitä seuraavaksi?

- Painopisteen siirto korjaavista palveluista ehkäiseviin palveluihin ja voimavaroja lisäävään toimintaan edellyttää:
 - Yhteistä näkyä kokonaisuudesta – kaikki voittavat!
 - Uuden maakunnan ja kuntien välistä yhteistyötä ja palveluiden ymmärtämistä jatkumona (kunnat tekevät käytännössä ennaltaehkäisevän työn päiväkodeissa, kouluissa ja vapaa-aikatoiminnassa)
 - **Maakunnallisia yhteistyöryhmiä** (LP, monitoimijainen arviointi, peke, oppimisverkostot) ja osallisuuden varmistamista – rakenteet, jotka tukevat yhteistä toimintaa
 - Tiedolla johtamista, lapsibudjetointia ja lapsivaikutusten arviointia
 - Lasten oikeuksien sopimuksen ja yleiskommenttien tuntemusta
 - Yhdessä tekemistä leveämmillä hartioilla ja palveluohjausta
 - Jatkuvuutta yli valtuustokausien
 - Riittävän pitkäjänteistä työtä ja vaikuttavuuden seuranta
 - Digitaalinen perhekeskus, digitaaliset palvelut
 - LAPE-muutoksen resursoimista kunnissa ja maakunnassa

Mitä seuraavaksi?

- Lasten oikeuksien sopimus edellyttää, että lapsiin käytettyjen voimavarojen riittävyyttä pystytään arvioimaan
 - Lapsivaikutusten arvioinnin ja lapsi- (väestö-) budjetoinnin kehittäminen
 - Vaikuttavuutta ja kustannuksia/säästöjä ei nykyisellään vielä voida riittävästi mitata, koska työ lapsibudjetoinnin tai lapsivaikutusten ennakkoarvioinnin osalta ei ole edennyt riittävästi. Seuranta tehdään siiloissa, jolloin ei muodostu kokonaiskuvaa lasten ja perheiden hyvinvoinnista ja tuen tarpeista
- Järjestämislakiluonnos edellyttää, että lasten, nuorten ja perheiden palvelut järjestetään kokonaisuutena
 - Perhekeskustoimintamalli vastaa osaltaan tähän ja sitoo mukaan kuntien hyte-työn sekä seurakuntien, järjestöjen ja yritysten palvelut
 - LNP-palveluiden järjestäminen kokonaisuutena
- Yhteistyö kuntien ja maakunnan välillä edellyttää rakenteita yhteiselle neuvottelulle ja sopimiselle
 - LAPE-yhteistyöryhmä ja avoimet LAPE-foorumit

Systeminen lastensuojelun malli

- Mallia on pilotoitu Jyväskylän lastensuojelun avohuollossa ja Perusturvaliikelaitos Saarikassa.
 - Keski-Suomessa 25 lastensuojelun ammattilaista on kouluttautunut systemiseen malliin
 - Perheterapeutit ovat toimineet osana lastensuojelun monitoimijaista tiimiä
- Mallia on levitetty koko maakuntaan maakunnallisten kehittämispäivien avulla → järjestetty yhteiskehittämispäiviä Kosken kanssa
- Valmisteltu SYTY!-hankesuunnitelma → koulutuksia jatketaan v. 2019-2020 aikana
 - Hankkeeseen ilmoittautunut mukaan 8 kuntaa/kuntayhtymää: Jyväskylä (lastensuojelun avo- ja sijaishuolto), Saarikka, Muurame, Laukaa, Äänekoski, Wiitaunioni, Keuruu, Toivakka, Hankasalmi (tarkemmat yksityiskohdat osittain vielä auki)
 - Matleena Ullner (lastensuojelun erityissosiaalityöntekijä) koordinoi hanketta Keski-Suomessa
- Tunnistettu haasteita malliin kouluttautumisessa sekä levittämisessä (esim. työntekijöiden suuri vaihtuvuus)
- Kustannusvaikutus-arviointia ei vielä ole tehty

LAPE-muutos kansalliset tavoitteet 2019 ja KSLAPE:n toimenpiteet

- ”Lasten, nuorten ja perheiden parissa työskentelevien ammattihenkilöiden osaamista ja työvälineitä on uudistettu muutosta tukeviksi.”:

- Lapset Puheeksi -kouluttajakoulutus on alkanut syksyllä 2018, tavoitteena että LP-menetelmä laajenee ja on käytössä koko Keski-Suomessa
- Tahtotila kunnissa on hyvä, esim. Äänekoskella on suunnitelmana viedä LP rakenteena koko kuntaan, Saarikan alueella menetelmä on myös laajasti käytössä ja hyväksi havaittu
- Muutosagentti Hanna Hämäläinen koordinoi kokonaisuutta yhdessä Keski-Suomen maakunnallisen Lapset puheeksi – ohjausryhmän kanssa

Lapset puheeksi – keskustelu

- Kartoittaa lasta suojaavia tekijöitä yhdessä vanhempien ja muiden lapselle läheisten ihmisten kanssa
- Keskustelu on pohja yhteiselle ymmärrykselle ja toimijuudelle
- Tutustumisen väline, universaalisuus, ennaltaehkäisevä vaikutus
- Välinen muuttuneessa elämäntilanteessa, oikea-aikainen tuki lapselle ja perheelle

Lapset puheeksi – neuvonpito

- Neuvonpito kutsutaan tarvittaessa koolle yhdessä niin sovittaessa
- sovitaan, teemat, mistä puhutaan ja tehdään toimenpidesuunnitelma

#tulevaisuudentahdissa

LAPE akademia

LAPE-akademia on vuoden kestävä valmennusprosessi, joka **tukee työtäsi lasten, nuorten ja perheiden hyvinvoinnin johtamisessa.**

LAPE-akademia antaa lisäeväitä **entistä vaikuttavampaan toimintaan, kokonaisuuksien ymmärtämiseen ja verkostojen johtamiseen.**

LAPE-akatemiasa **johdat tulevaisuutta sosiaali-, terveys- ja sivistystoimen yhteisessä toimintaympäristössä.**

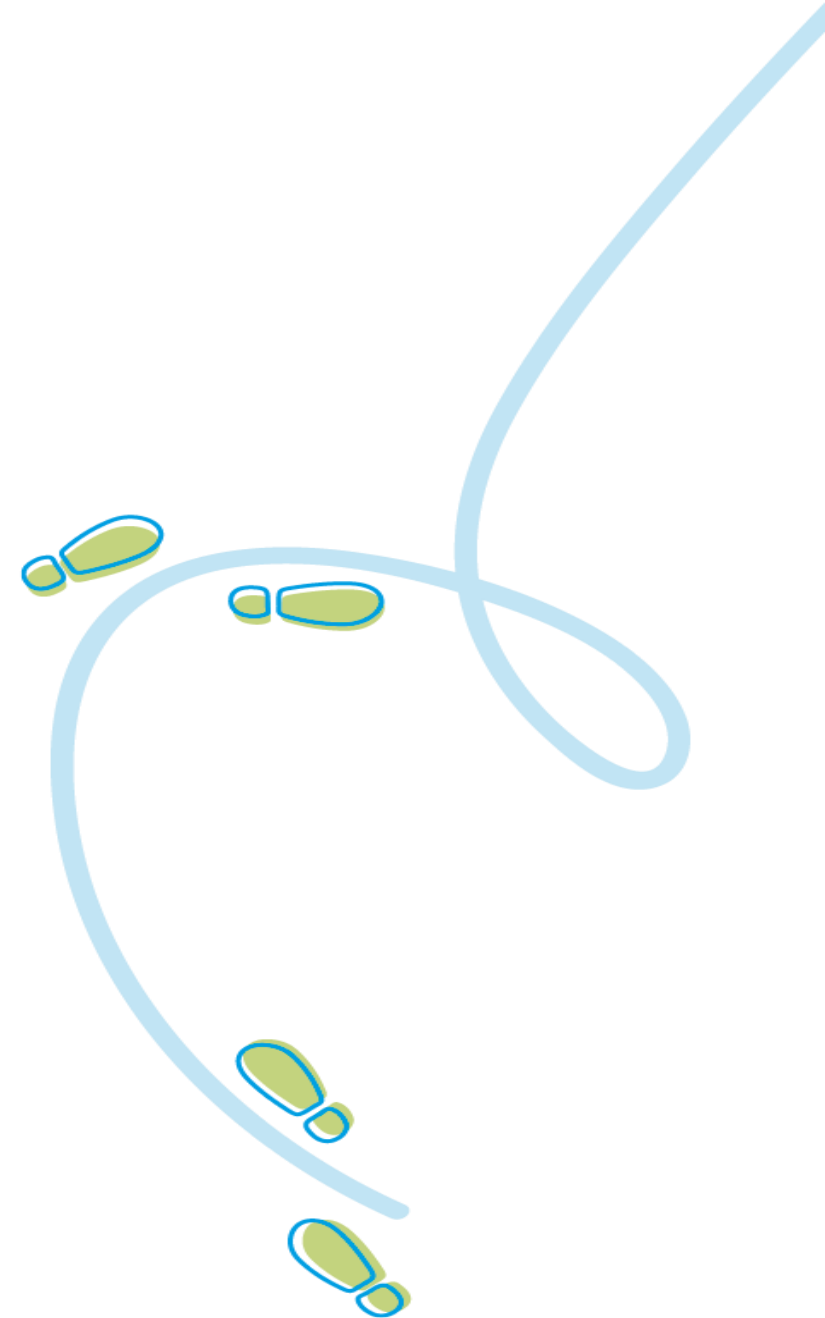
#tulevaisuudentahdissa

Kuntien ja kuntayhtymien sosiaali-, terveys- ja sivistystoimen johtaville virkamiehille ja päättäjille, maakuntavalmisteliijoille sekä järjestöjen ja seurakuntien johdolle.

Starttitilaisuus Helsingissä 20.3.2019 ja kolme maakuntakohtaista valmennuspäivää.

Maksuton.

Lähtökohtana Keski-Suomen perhekeskustoimintamallissa

TÄRKEINTÄ ON ASUKKAIDEN ARKI ja lähipalvelut

Pääpaino hyvinvoinnin edistämisessä ja varhaisessa tuessa

Lapsiperheille tärkeitä palveluita ovat universaalit, kaikille tarkoitetut palvelut kuten varhaiskasvatus ja koulu.

Lapsiperheille tärkeimpiä palveluita ovat ruokakaupat, teiden kunto ja julkinen liikenne, pankkiasioden sujuvuus, harrastuspaikat- ja mahdollisuudet, vertaistoiminta ym. ei sote-palvelut.

SOTE Lähipalvelut

Lapsiperheille tärkeitä SOTE palveluita ovat TK-lääkäri ja neuvola.

Sähköiset palvelut ja -asiointi, itsehoito

Palveluohjaus

Yhteistyö, jalkautuminen, konsultaatio

SOTE Erityispalvelut

Yhteiseen toimintaan tarvitaan yhteinen toimintamalli

Vuorovaikutuksella kohti yhteistä toimintaa

- Perhekeskustoiminta on ennen kaikkea verkostotyötä
- Onko meidän verkostoyhteistyö toimivaa ja koordinoitua?
- Millaista yhteistyötä tavoittelemme?
- Miten yhteistyö toimii kun se toimii tavoitteemme mukaisesti?

Koordinaatio lisääntyy

Tiedon
jakamista ja
välittämistä

Ensimmäisen asteen
koordinaatio:
keskustelu, mielipiteen
muodostus ja yhteinen
maailmankuva

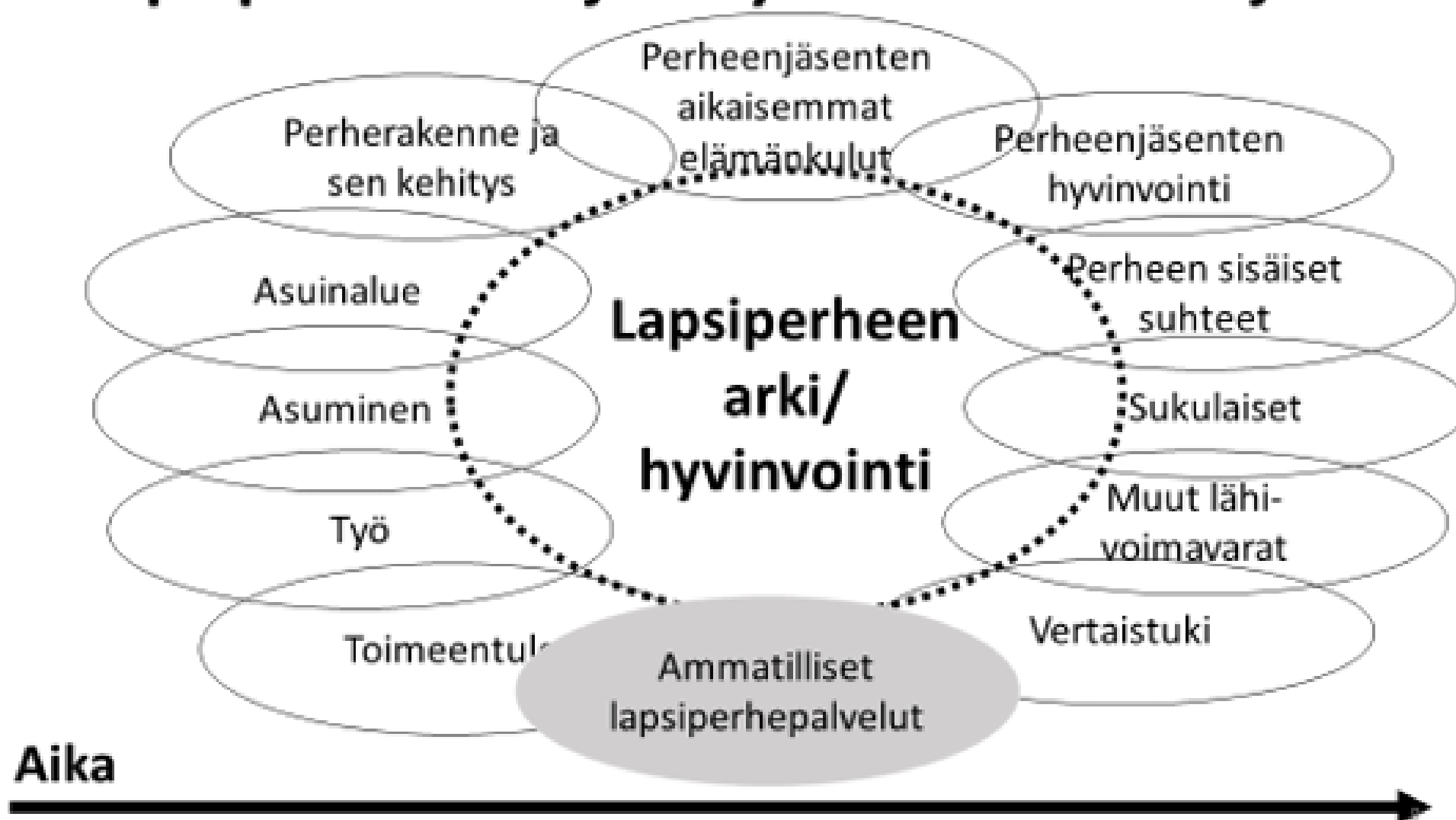
Toisen asteen
koordinaatio:
käyttäytymisen
muutosta osaoptimoinnin
estämiseksi ja
synergioiden
saavuttamiseksi

Tavoitetila

Yhteinen työ ja
toiminta: yhteiset
tavoitteet ja mittarit
onnistumiselle, yhteen
sovitettu johtaminen

"Organisoituminen ei ole vallan jakoa, vaan vuorovaikutuksen uudelleen järjestelyä." O-P Heinonen 24.4.2018

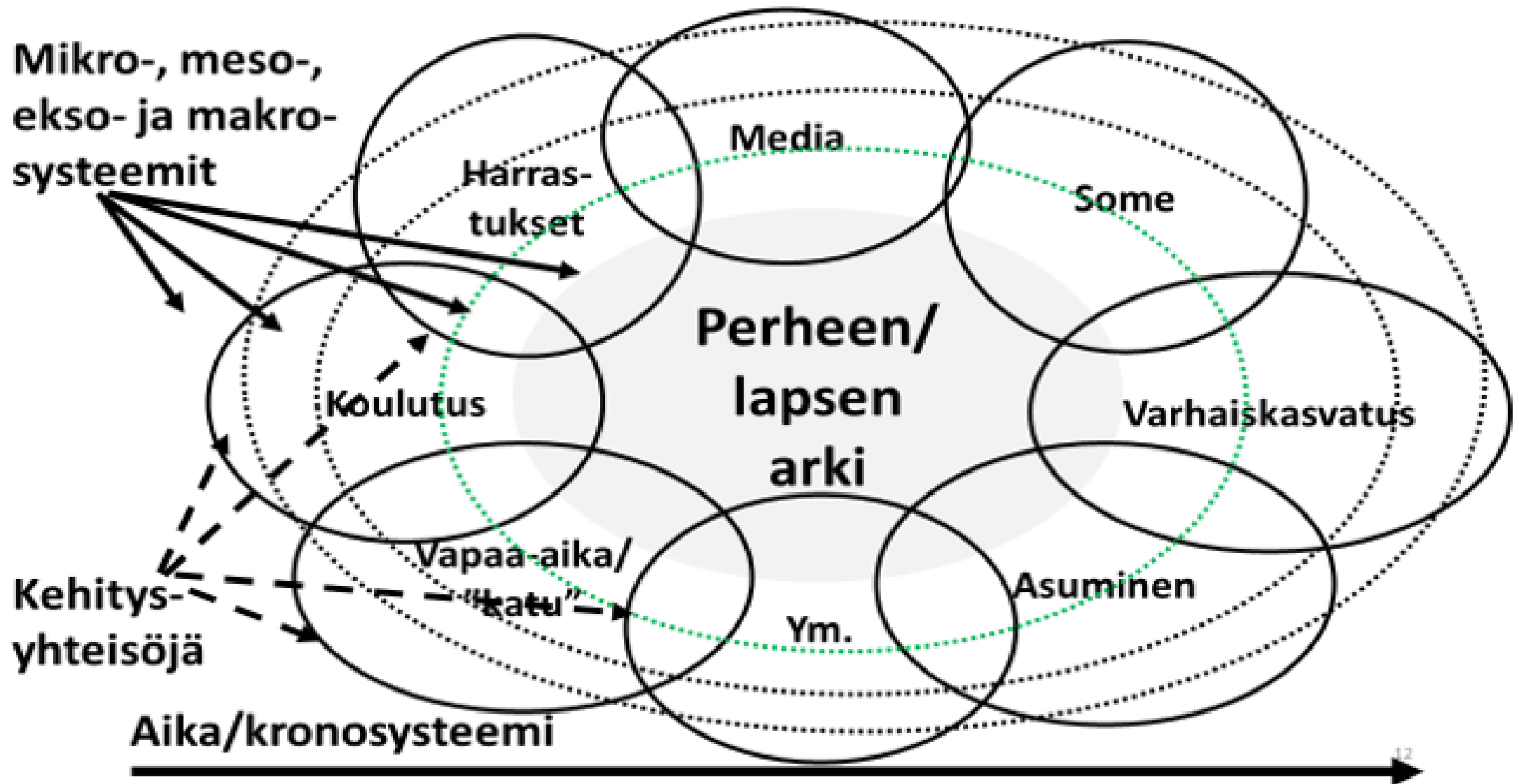
Lapsiperheen arjen hyvinvoinnin tekijöitä

Lapsiperheen hyvinvoinnin tukeminen voidaan jakaa kolmeen ryhmään:

- 1. Rakenteellinen tuki:** Toimeentulo, asuminen ja asuinympäristö.
- 2. Läheis- ja vertaistuki** (=primaarinen sosiaalinen tuki ja kontrolli):
Perherakenne, sukulaiset ja tuttavat (läheistuki), sekä samassa yhteisössä ja/tai elämäntilanteessa olevat muut henkilöt (vertaistuki).
- 3. Ammatillinen tuki** (sekundaarinen sosiaalinen tuki ja kontrolli): Ammatillista koulutusta edellyttäviin tehtäviin palkattujen henkilöiden tuottamat palvelut. Ammatillinen voi kohdistua suoraan lapsiperheeseen (esimerkiksi perheneuvonta, perheterapia), mutta vaikuttaa siihen myös välillisesti vahvistamalla rakenteellista tukea (toimeentulo, asuminen) tai lähiyhteisön sosiaalista tukea.

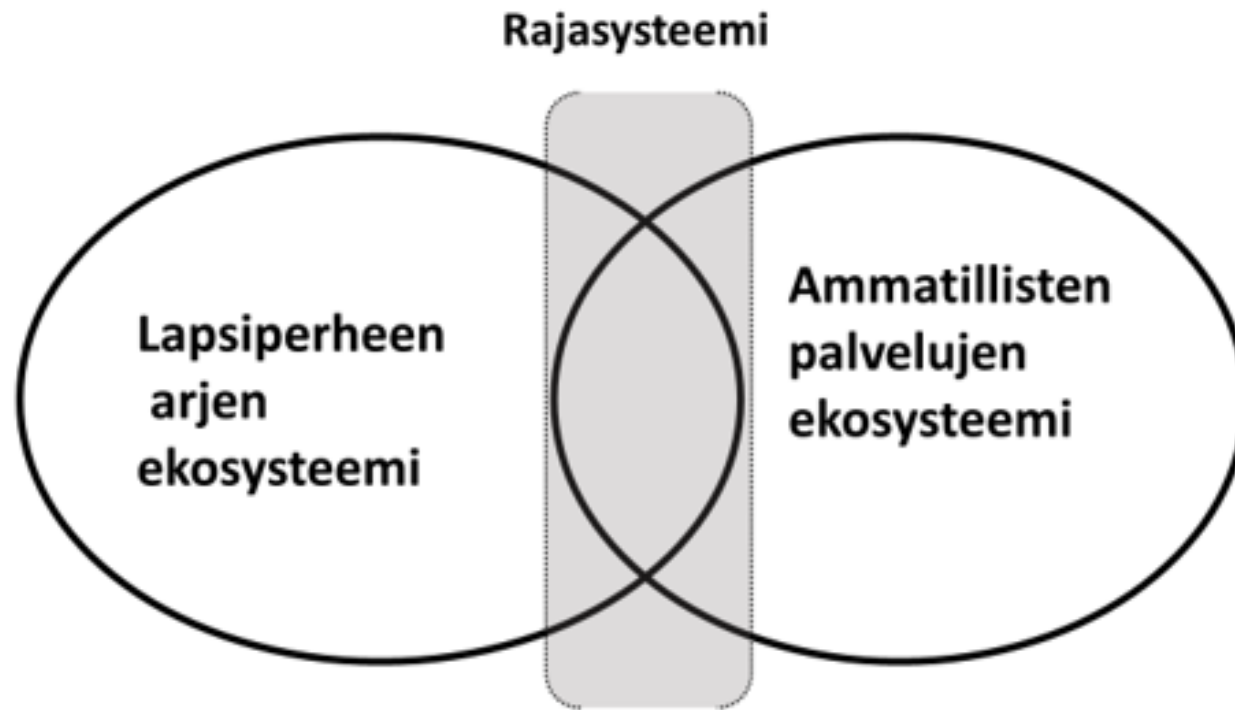
Lapsen kasvukehosysteemi ja sen rakentuminen kehitysyhteisöistä

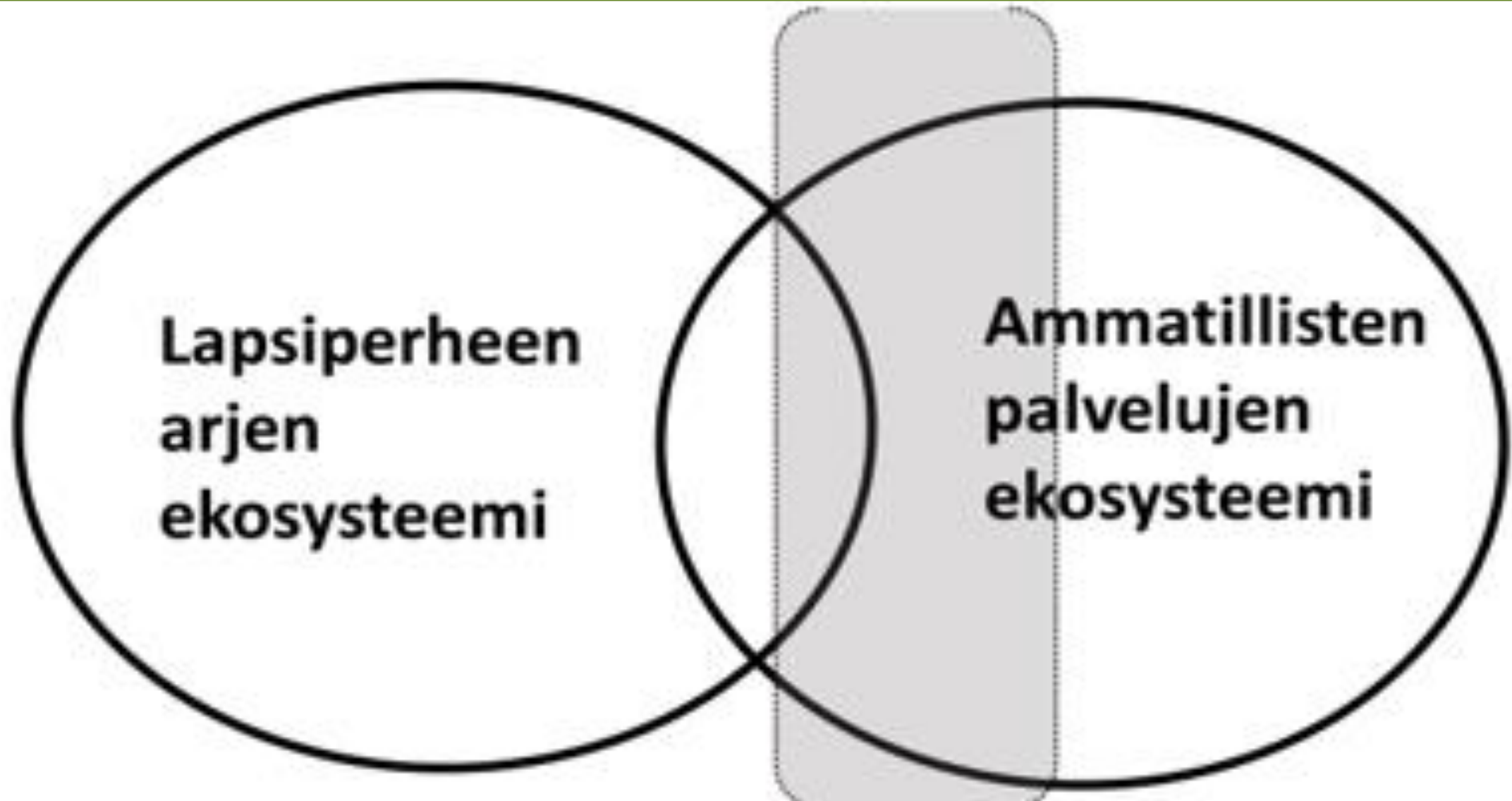
Lapsen kasvuympäristön vyöhykkeet (Bronfenbrenner)

- **Mikrosysteemi** tarkoittaa **yksilön suhdetta** siihen välittömään ympäristöön, johon hän osallistuu lähes päivittäin.
- **Mesosysteemi** tarkoittaa **kahden tai useamman** sellaisen ympäristön suhdetta, joihin ihminen osallistuu päivittäin: Perhe ja päiväkot, perhe ja koulu, koti ja työpaikka, yms.
- **Eksosysteemi** on mesosysteemin laajennus. Se muodostuu **ylemmistä sosiaalisista rakenteista**, jotka vaikuttavat ihmiseen, vaikka hän ei itse niihin aktiivisesti osallistu. Esimerkiksi koulun johtoryhmä tai vanhempien työpaikka saattaa vaikuttaa lapsen kehitykseen.
- **Makrosysteemi** on tavallaan **uloimpana kehänä**, joka osaltaan vaikuttaa edellä mainittuihin (esimerkiksi kulttuurin pysyvät rakenteet, päivähoito- ja koulutuspolitiikka).
- **Kronosysteemi** tuli malliin mukaan 1980-luvulla. Aika ei tarkoittanut vain lapsen ikää, vaan myös ajan kulumista kasvuympäristössä (esimerkiksi elämänmuutokset kuten sisaruksen syntyminen tai koulun alkaminen).

Kahden ekosysteemin keskinäinen ja sisäinen vuorovaikutus

Rajasysteemi sijoittuneena lapsiperheen arjen ekosysteemin sisällä

Kahden ekosysteemin vuorovaikutus

Leksandin perhekeskustoimintamalli:

- Suurin potentiaali on perheissä ja lähiverkostoissa.
- ”it takes a village to raise a child” – yhteiskunnallinen kehitys on jättämässä yhä useammat vanhemmat selviytymään kasvatuksesta ilman ”kylän tukea”.
- Ihmiset tarvitsevat toisiaan yleensä ja erityisesti kasvattaessaan tulevaa sukupolvea, vanhemmat tarvitsevat tukea toisiltaan.
- Ydintoimintana vanhempien vertaisryhmät, jotka kokoontuivat suunnitelmallisesti 18 kertaa raskauden ja lapsen ensimmäisen ikävuoden aikana. Vanhemmat pohtivat tapaamisissa ja erilaisissa ryhmissä perheiden asioita ja ongelmia. Tavoitteena oli saada perheet tukemaan toisiaan ja aviopuolisot tekemään töitä parisuhteensa eteen

Kahden ekosysteemin vuorovaikutus

Avoimen dialogin hoitomalli – Keroputaan hoitomalli

- 1980 luvulla psykiatrisessa sairaanhoidossa kehitetty toimintatapa
- Tarvitaan turvallinen kohtaamispaikka- ja tilanne
- Tavoitteena vuorovaikutuksen edistäminen synnyttämällä dialogia ihmisten välille
- Lähtökohtana, että Ihmisiä voidaan auttaa ilman että ensin määritellään ongelma
- Otetaan mukaan kaikki asiakkaalle läheiset henkilöt, joiden voimavaroja pyritään lisäämään kuuntelemalla heitä tarkkaan ja varmistamalla psykologinen jatkuvuus koko prosessin ajan
- Apua hakeville ihmisille ei ole olemassa työryhmää, vaan yksittäisiä ihmisiä, jotka he voivat kokea olevan olemassa heitä varten ja joiden kasvot ja sanat mielessään he voivat paremmin, siksi asiakkaille on tärkeintä, että he tietävät, ketkä ammattihenkilöt ovat sitoutuneita heidän asiaansa
- Vuorovaikutusjärjestelmä, joka syntyy ammatillisten palveluiden ja asiakkaan sekä hänen läheistensä välisissä kohtaamisissa muodostaa rajasysteemin

Kahden ekosysteemin vuorovaikutus

- Asiakkaat, jotka tarvitsevat keskimääräistä enemmän tukea, joilla on laaja-alaisempi pulma, apua on haettava ja koottava useista toimipisteistä ja monilta ammattikunnilta. Sektoroitunut järjestelmä tulkitsee asiakkaiden arjen usein moniongelmaisuudeksi. Moniongelmaisuuden ympärille muodostuu ongelmaorientoituneita monen ammattiauttajan verkostoja.
- Vajavuusperiaatteella toimiva järjestelmä muodostaa ”moniasiakkuutta”. Hajoaminen moniin ammattiauttajiin tuottaa uusia ongelmia. Ihmiset joutuvat hakemaan arkeensa voimavaroja järjestelmästä, joka on erikoistunut vajavuuksien etsintään ja eliminoimiseen.
- Avun hakemiseen johtaneet pulmat tulevat ymmärrettäviksi vasta, kun rinnakkain tarkastellaan asiakkaiden sosiaalisia verkostoja ja sosiaalivaltion ammattihenkilöiden verkostoja. Niiden yhdistyessä muodostuu aina uusia vuorovaikutusjärjestelmiä, jotka myös ovat rajasysteemeiksi.

Kahden ekosysteemin vuorovaikutus

- Erityisesti tulee kiinnittää huomiota asiakkaan sosiaaliseen verkostoon, joka muodostui hänelle merkityksellisistä vuorovaikutussuhteista. Huomio olisi kohdistettava toimijoille merkityksellisiin suhteisiin:

...perhettä ja sukua voidaan tarkastella verkostonäkökulmasta, jolloin niiden merkityksellisyys ei uppoudu ”yhteisöromantiikkaan”. Perheen ja suvun jäsenet sekä mahdollisesti ystävät, naapurit, jne. tulevat kuvaan suhteellisesti merkityksellisen verkoston toimijoina. Kiinnostava kysymys on, keillä henkilöillä ja millä vuorovaikutussuhteilla on erityinen paikka ”yksilöllisten toimijoiden subjektiivisilla kartoilla”.

- Dialogisuus- ja rajasysteemitulkintoja ja niiden sovellutuksia kehitettiin edelleen 1990-luvulla ja 2000-luvun alussa (Haarakangas 1997, 2002 ja 2008, Seikkula 1991, Seikkula ja Arnkil 2005)
- Olennaista on huomata, että asiakas ja hänen läheisverkostonsa tuovat rajasysteemiin omat kokemuksensa, tulkintansa ja huolensa
- Ammattihenkilöt puolestaan tuovat rajasysteemiin oman palvelukokonaisuutensa ja ammattikuntansa käytännöt ja tulkinnot
- Molemmat vaikuttavat toistensa ymmärrykseen ja toimintaan. Rajasysteemejä voidaan pitää suhteellisen itsenäisenä siksi, että ne muodostuvat kahden omaleimaisen systeemin kohtaamisissa

Kahden ekosysteemin vuorovaikutus

■ Avoimen dialogin/Keroputaan hoitomallin tärkeitä periaatteita ovat:

- 1) välitön apu
- 2) sosiaalisen verkoston näkökulma hoitoratkaisuissa
- 3) joustavuus ja liikkuvuus
- 4) työntekijöiden vastuullisuus
- 5) työn psykologisen jatkuvuuden turvaaminen
- 6) epävarmuuden sietäminen
- 7) dialogisuus keskustelun muotona

Monitoimijaisuus ja osallisuus

Vaihtoehtoja kehittämisehdotuksiin...

**Vaativa erityinen tuki esi- ja
perusopetuksessa –**
Kehittämisyhmän loppuraportti ja sen ehdotukset

LAPE OHJAUSRYHMÄ 13.12.2017
KT, Opetusneuvos Jussi Pihkala

VIP-verkostojen toiminta on alkanut

09.10.2018

KT, Opetusneuvos Jussi Pihkala

OSALLISTAVA RYHMÄMUOTOINEN PALVELUOHJAUS

Mallissa yhdistyvät sosiaalinen tuki, ohjaus ja toiminnallisuus!

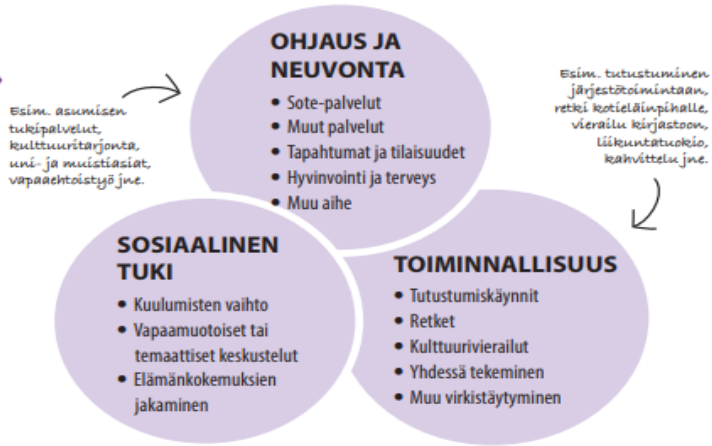
KESKEISTÄ TOIMINTAMALLISSA

- Suunnitellaan tapaamisten sisällöt yhdessä ikäihmisten kanssa
- Tuetaan osallisuutta tutustumalla paikallisiin toimintaympäristöihin ja välittämällä tietoa
- Ohjataan keskustelevasti palvelu-ohjaajan ja ikäihmisten tasa-vertaisuutta korostaen
- Mahdollistetaan vertaisuuteen pohjautuva tuki ja neuvonta ikäihmisten kesken
- Annetaan tilaa vapaa-muotoiselle yhdessä olemiselle ja keskustelulle

TAVOITE

Ikäihmisten kokonaisvaltainen elämänlaadun tukeminen osallistavasti ja tarvelähtöisesti

OSALLISTUJAT:

 6-8 ikäihmistä

 Ryhmän vetäjä
(esim. palvelu-ohjaaja)

 Ulkopuoliset asiantuntijat
(esim. ravitsemusterapeutti)

Noin 5 tapaamista
4 viikon välein

Tuetaan itsenäisiin
jatkotapaamisiin

RYHMÄTAPAAMISTEN KULKU ESIMERKKEJÄ SISÄLLÖISTÄ

Promeq -palveluohjausmalli on ajankohtainen, selkeä ja yleisesti sovellettavissa esim. lapsiperheiden, lasten ja nuorten tarpeisiin. Voisi sopia esimerkiksi:

- Lasten vanhemmille silloin, kun lapsi tarvitsee keskimääräistä enemmän tukea
- Nuorille, jotka kipuilevat aikuistumisensa kanssa
- Sijaishuollossa olevien lasten vanhemmille

”Olennaista on ihmisten arkisen (primaarisen) sosiaalisen tuen vahvistaminen ja siihen rakentuva palveluohjaus. Kun mukaan vielä saadaan tukihenkilötoiminta silloin kun tarvitaan rinnalla kulkijaa, ollaan jo etenemässä polulla kohti arjessa selviytymisen vahvistamista.” (Matti Rimpelä)

LENE eli leikki-ikäisen neurologinen arvio –menetelmä

- Yhteistyön tavoitteena on edistää lasten ja perheiden hyvinvointia. Vanhempien, varhaiskasvatuksen ja neuvolan toimivalla yhteistyöllä on suuri merkitys lapsen kokonaiskehityksen arvioinnissa ja seurannassa sekä koko perheen voimavarojen tukemisessa.
- Toimintamallin tarkoituksena on antaa lapselle ja perheelle **positiivinen kokemus** ikäkausiarviosta, **lisätä yhteistyötä** varhaiskasvatuksen ja neuvolan välillä sekä **välttää päällekkäistä arviointia**.
- Tavoitteena on myös antaa **toimiva väline** varhaiskasvatuksen henkilökunnalle lapsen kehityksen arviointiin ja tukemiseen sekä mahdollistaa **tarkoituksenmukainen ajankäyttö** neuvolan terveystarkastuksessa perheiden yksilöllisyys huomioiden.
- Toimintamallin pilotointi on aloitettu kolmen päiväkodin alueilla Kokkolassa Koivuhaan ja Peurankadun päiväkodeissa, sekä Toholammilla Sateenkaaren päiväkodissa kesä-syksy 2018.

Yhteistyön kulku

Varhaiskasvatuksessa tehdään 2,5/3v - 6 -vuotiaille LENE-arvio niiden osa-alueiden osalta, jotka ovat luonnollisia suorittaa päivähoitopäivän aikana
(karkea- ja hienomotoriikka, puheen kehitys, tunneilmaisuus, yhteistyötaidot)

Tieto arviosta välitetään neuvolaan ennen neuvolatarkastusta tai perheen mukana suoraan tarkastukseen

Neuvolassa suoritetaan loput LENE – arvion tehtävistä ja tehdään kokonaisarvio terveystarkastuksesta (tarvittaessa lääkärin tarkastus)

Neuvolasta puolestaan annetaan palaute päivähoitoon kokonaistarkastuksen osalta ja huolehditaan tarvittavista jatkotoimenpiteistä

CASE VANTAA

Neuropsykologisesti oireilevien lasten ja heidän perheidensä palvelujen kehittäminen Lapset SIB-hankkeen avulla

Lapsilla havaitut nepsy-oireet*

Nepsy-oireryhmät	Kyllä
Keskittymisen haasteet	47 %
Käyttäytymisen haasteet	32 %
Sosiaalisuuden haasteet	29 %
Tunne-elämän haasteet	57 %

- **68 %:**lla lapsista on tunnistettu jokin kartoitetuista 13 nepsy-oireesta
- **32 %:**lla asiakaslapsien vanhemmista tai sisaruksista on samanlaista oireilua.
- Arvion mukaan asiakaslapsista **25 %:**lla nepsy-oireilu on vaikuttanut siihen että asiakas on tullut lastensuojelun asiakkaaksi.

Nepsy-oireilevien lasten perheet käyttävät määrällisesti enemmän palveluja (kyllä: 4,98; ei: 3,93) kuin perheet, joiden lapsella ei ole nepsy-oireita. Asiakkuuden kustannusten tai asiakkuuden pituuden näkökulmista niiden välillä ei kuitenkaan ole tilastollisesti merkityksellistä eroa.

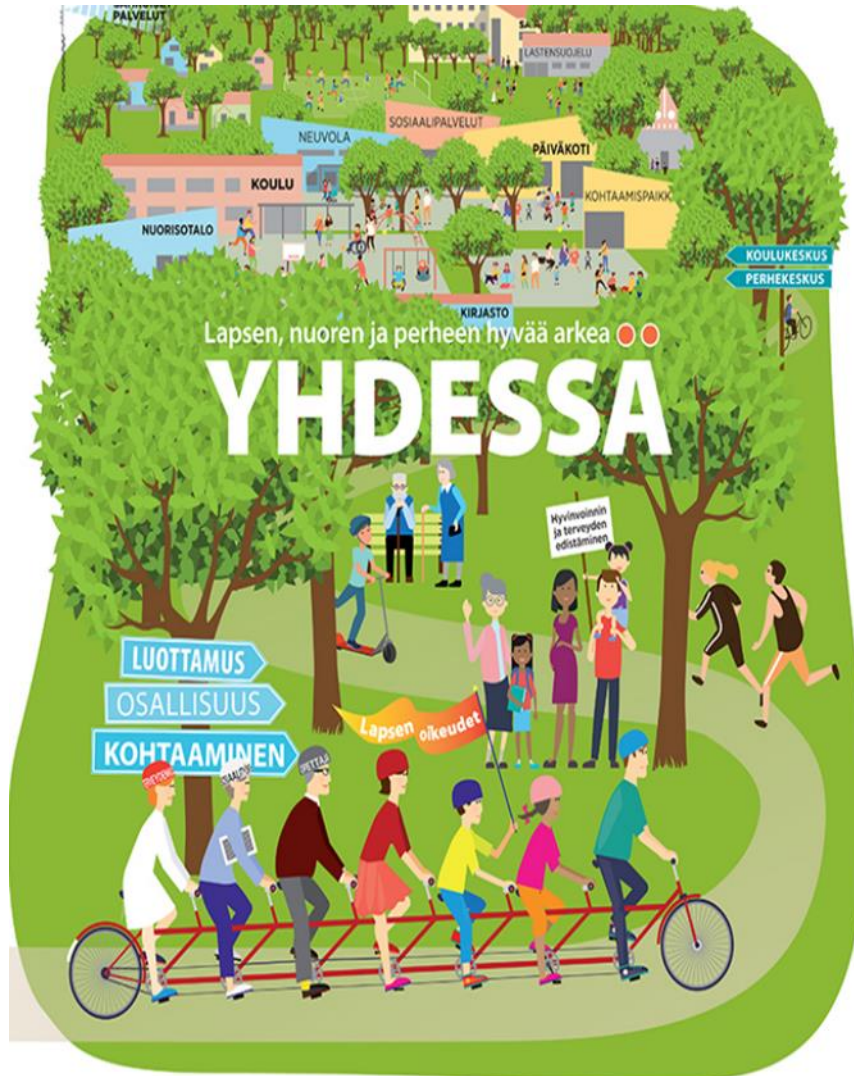
Vahvuudet ja vaikeudet – yhteinen mittaristo?

- Vantaan neljä eri ryhmää ”NEPSY-lasten” oireissa ovat täsmälleen samat kuin Vahvuudet ja vaikeudet -mittarissa (www.SDQ.info), jota on sovellettu Jyväskylän perusopetuksessa.
- Kannattaisi harkita valmiin instrumentin käyttämistä, joka sopii 4-vuotiaista 16-vuotiaisiin. Toimii hyvin esimerkiksi neuvolan nelivuotistarkasteluissa. Tästä on Lohjalla Wilmaan tehty sovellutus. Sopii hyvin sekä vaikututtavuuden seurantaan että varhaiseen havaitsemiseen.
- Koulussa tunnistetaan hyvin tuen tarpeessa olevat lapset. Tämä on havaittu esim. Lohjalla Järnefeltin koulussa, kun syrjäytymisvaara on arvioitu erikseen jokaiselle lapselle.

Yhteiseen toimintaan tarvitaan yhteinen toimintamalli

- **Perhekeskustoimintamallista:**

- Malli on ennen kaikkea yhteistä toimintaa, jota suunnitellaan, toteutetaan ja arvioidaan yhdessä – koskettaa koko ekosysteemiä.
- Malli luo rakenteen, joka mahdollistaa lasten, nuorten ja perheiden palveluiden ja toimintojen yhteen sovittamisen ”yhdeksi kokonaisuudeksi”.
- Suurin potentiaali on perheissä ja lähiverkostoissa – mallin avulla pyritään tukemaan paikallisia toimijoita yhteistoimintaan.

HYVÄÄ ARKEA!

YHDESSÄ!

LÄHELLÄ!